

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Straffansvar för den som bedriver finansiell verksamhet utan tillstånd eller registrering m.m.

Fi 2024/01905

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) har uppmanats att yttra sig över delar av rubricerad promemoria.

Nämnden har granskat förslagen främst med utgångspunkt från sin uppgift att ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet. Med denna utgångspunkt har nämnden inte några synpunkter på förslaget om en ny lag om straff för olovlig finansiell verksamhet. När det gäller förslagen om hemliga tvångsmedel vill nämnden framföra följande.

I promemorian föreslås att flertalet hemliga tvångsmedel ska få användas i förundersökning om grov olovlig finansiell verksamhet och försök, förberedelse och stämpling till brottet. Vidare föreslås att uppgifter om elektronisk information ska få inhämtas i underrättelseverksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som kan antas utövas i organiserad form eller systematiskt och som innefattar grov olovlig finansiell verksamhet.

Nämnden har förståelse för att de brottsbekämpande myndigheterna har behov av effektiva verktyg för att kunna bekämpa organiserad eller annan allvarlig brottslighet. Som nämnden flera gånger har påtalat är den upprepade utökningen av tillämpningsområdet för hemliga tvångsmedel emellertid oroväckande ur integritetsskyddsperspektiv.¹ Regeringen har inom ramen för tidigare lagstiftningsärenden uttalat att viss brottslighet med ett straffvärde

¹ Se bl.a. nämndens yttrande den 12 december 2023 över betänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2 (SOU 2023:60) (dnr 151-2023) och den 21 september 2022 över betänkandet Utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (SOU 2022:19) (dnr 87-2022).

som kan antas överstiga fängelse i tre månader är att anse som brottslighet av sådant allvar att behovet av effektiv brottsbekämpning väger tyngre än det integritetsintrång som drabbar dem som blir föremål för tvångsmedlet (bl.a. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation).² I bedömningen av om tillämpningsområdet för hemliga tvångsmedel nu återigen ska utökas läggs i promemorian stor vikt vid detta uttalande. Nämnden vill betona att huvudregeln dock alltjämt är att det inte ska vara föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år för brottet för att bl.a. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ska få användas i en förundersökning och uppgifter om elektronisk information ska få inhämtas i underrättelseverksamhet. Enbart det faktum att minimistraffet för grov olovlig finansiell verksamhet föreslås vara fängelse i sex månader är således inte tillräckligt för att motivera förslagen om utvidgade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel.

Det bör vidare beaktas att grov olovlig finansiell verksamhet är en ny straffbestämmelse som ännu inte har tillämpats. Enligt nämnden är det problematiskt att förslag om möjlighet till omfattande hemlig tvångsmedelsanvändning lämnas innan andra mindre ingripande åtgärder kunnat utvärderas. Nämnden noterar i sammanhanget att den föreslagna straffskalan för grov olovlig finansiell verksamhet i sig innebär att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, utan någon ändring i rättegångsbalken, kommer att kunna användas för att utreda brottet. Enligt nämnden bör det även beaktas att ett av skälen bakom kriminaliseringen är att olovlig finansiell verksamhet kan användas som effektivt verktyg för att möjliggöra annan brottslighet, t.ex. omfattande bedrägerier, penningtvättsbrott och finansiering av terrorism. Grovt penningtvättsbrott, finansiering av terrorism och vissa former av grovt bedrägeri ingår redan i brottskatalogen för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (se 27 kap. 18 a § andra stycket 5, 15 och 18 rättegångsbalken). Det går även att inhämta uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar finansiering av terrorism och under vissa förutsättningar även grovt penningtvättsbrott och grovt bedrägeri (se 2 § första stycket 7 respektive 2 a § första stycket 1 och 6 lagen [2012:278] om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet [inhämtningslagen]). Ett flertal andra hemliga tvångsmedel får även användas i underrättelse-

² Jfr prop. 2022/23:126 s. 108–109 och prop. 2023/24:117 s. 59.

verksamhet för att förhindra finansiering av terrorism (se 1 § första stycket 6 lagen [2007:979] om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott). Redan i dag finns alltså möjlighet till omfattande hemlig tvångsmedelsanvändning i syfte att utreda, förebygga, förhindra och upptäcka den bakomliggande brottsligheten.

Sammantaget anser nämnden – med beaktande av hur det föreslagna brottet har utformats – att det inte framkommit tillräckliga skäl för att utvidga tillämpningsområdet för flertalet hemliga tvångsmedel till att även omfatta grov olovlig finansiell verksamhet. Nämnden avstyrker därför förslagen om ändring i rättegångsbalken och inhämtningslagen.

Detta yttrande har beslutats av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. I beslutet har Gunnel Lindberg (ordförande), Eva Melander Tell, Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Anna Ekström, Matheus Enholm (avvikande mening, se bilaga), Stephen Jerand (avvikande mening, se bilaga), Jon Karlfeldt, Helene Odenjung och Per Schöldberg deltagit.

Föredragande har varit Olivia Lindberg.

Gunnel Lindberg

Avvikande meningar

Ledamöterna Matheus Enholm och Stephen Jerand anmäler avvikande meningar i delen som avser förslagen om ändring i rättegångsbalken och inhämtningslagen och anser att nämnden bör tillstyrka förslagen med följande motivering.

Bruket av hemliga tvångsmedel är självklart mycket ingripande ur integritets-synpunkt. Användandet av hemliga tvångsmedel bör och ska därför inte användas utan att mycket goda skäl talar för det. I här aktuellt fall är frågan om rättsvårdande myndigheter ska ha möjlighet att använda hemliga tvångs-medel i fall som rör grov olovlig finansiell verksamhet. I promemorian fastslås att grov olovlig finansiell verksamhet både är systemhotande och kan skada allmänhetens förtroende för det finansiella systemet. Detta är en uppfattning vi delar. De oreglerade pengaflödena hos mindre nogräknade pengaför-medlare är en vital del i den kriminella ekonomin och måste motarbetas med kraft av samhället. Med hänvisning till detta skiljer vi oss från övriga i nämnden och tillstyrker förslagen i promemorian.

Postadress

Box 22523, 104 22 Stockholm

Telefon

08-617 98 00

E-post

sakint@sakint.se

Organisationsnummer

202100-5703

Besöksadress

Drottninggatan 89, Stockholm

Telefax

08-617 98 88

Webbplats

www.sakint.se

Bankgiro

782-4329